

«ΜΑΗΣ» 50 ΧΡΟΝΙΑ ΜΕΤΑ

Ανιχνεύοντας τις τάσεις και τις δυναμικές του με μια οπτική από το μέλλον

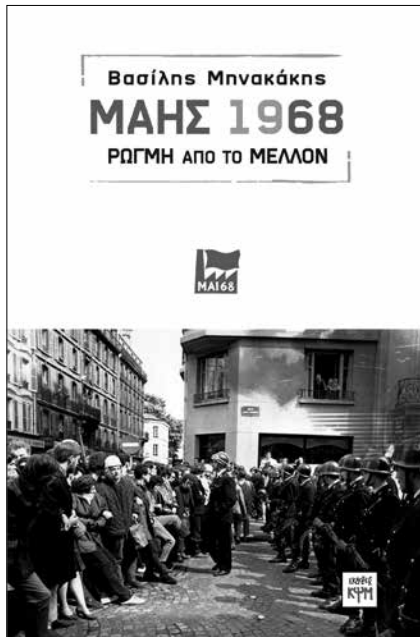
γράφει ο ΚΩΣΤΑΣ ΔΑΜΑΝΑΚΗΣ*

Máns 1968 *Ρωγή από το μέλλον*

του Βασίλη Μπνακάκη
Εκδόσεις ΚΨΜ, Αθήνα, 2018

Η επέτειος των 50 χρόνων από τα γεγονότα του Μάη του 1968 αποτέλεσε μια σπουδαία αφορμή για την επανεκκίνηση της κουβέντας –εντός του χώρου της αριστεράς και όχι μόνο– γύρω από τις δυνατότητες εξεγέρσεων και επαναστάσεων στις ανεπτυγμένες καπιταλιστικές χώρες. Ειδικά μάλιστα, αν αναλογιστεί κανείς ότι βρισκόμαστε σε μια εποχή στην οποία όλοι οι συστημικοί κύκλοι προσπαθούν να ξεμπερδέψουν με μεγάλες στιγμές της ιστορίας –όπως ο Μάης– επιστρατεύοντας τη γνωστή τακτική που περιγράφεται από το δίπολο «συκοφάντηση-ενσωμάτωση».

Ο γαλλικός Μάης, πιθανώς να μην διεκδικεί τις δάφνες των μεγάλων ιστορικών επαναστατικών γεγονότων, όπως η νικηφόρα Ρώσικη Επανάσταση του 1917 ή ακόμα και η χαμένη Γερμανική

Επανάσταση του 1918-1923. Ωστόσο δεν μπορεί κανείς να παραβλέψει το ότι αποτέλεσε την πρώτη ιστορική εμπειρία γενικευμένης λαϊκής εξέγερσης σε μια αναπτυγμένη καπιταλιστική χώρα και εν

Μ * *Μεταπτυχιακός φοιτητής, Τεχνολογικές Εφαρμογές της Φυσικής, ΕΜΠ*

μέσω μιας περιόδου σχετικής καπιταλιστικής ευημερίας, παράγοντες οι οποίοι, σε συνδυασμό με τα ίδια τα συμβάντα εκείνων των ημερών, παρέχουν πολλά συμπεράσματα προς εξαγωγή και θέτουν πολλά ερωτήματα προς απάντηση.

Μια προσπάθεια προσέγγισης των συμπερασμάτων και των ερωτημάτων που απορρέουν από τον Μάη του '68 αποτελεί το νέο βιβλίο του Βασίλη Μηννακάκη με τίτλο «Μάης 1968-Ρωγή από το μέλλον» (Εκδόσεις ΚΨΜ). Βασικό χαρακτηριστικό αυτού του έργου είναι ότι κρίνει-μελετάει τον Μάη του '68, όχι με τη στενά «γαλλική» έννοια (δηλαδή μένοντας στα τεκταινόμενα του Παρισιού), αλλά με την «παγκόσμια» έννοια, πιάνοντας το νήμα των μεγάλων αγώνων που έγιναν εκείνη την εποχή σε μια σειρά από χώρες (Γερμανία, Ιταλία, Ιαπωνία, Μεξικό, ΗΠΑ κ.λπ.). Αυτή η διαδοχή γεγονότων, που κωδικοποιείται ως «Κύμα του 68» άγγιξε κυρίως τις αναπτυσσόμενες χώρες, έχοντας σε κάθε περίπτωση διαφορετική αιχμή (για παράδειγμα, αλλού εκδηλώθηκε με κέντρο την αντίδραση στον πόλεμο του Βιετνάμ, αλλού με κέντρο τα εργατικά δικαιώματα ή την εκπαίδευση και την εργασιακή προοπτική της νεολαίας, τα δικαιώματα των μαύρων κλπ). Ωστόσο, –όπως ισχυρίζεται και ίδιος ο συγγραφέας– το σύνολο αυτών των πτυχών εμφανίζεται, με διαφορετική βαρύτητα, σχεδόν σε κάθε χώρα, φανερώνοντας ότι για να ερμηνεύσουμε το «Κύμα του 68» πρέπει να εντοπίσουμε τους «καθολικούς όρους», οι οποίοι αναδύονται από τα γενικά χαρακτηριστικά των καπιταλιστικών σχέσεων και της ταξικής πάλης την περίοδο αυτή.

Η εξαγωγή αυτών των «όρων» από τα γεγονότα της εποχής οδηγεί τον Β. Μηννακάκη στο συμπέρασμα «ότι αυτό που αμφισβητήθηκε την περίοδο του Μάη, δεν ήταν η μια ή η άλλη πλευρά του κυρίαρχου καπιταλιστικού μοντέλου εκμετάλλευσης και κυριαρχίας του καπιταλισμού, δεν αμφισβητήθηκαν απλώς πλευρές του επικοδομήματος και του αξιακού ή πολιτιστικού μοντέλου, αλλά το σύνολο όλων των παραπάνω». Αυτή η διαπίστωση είναι πολύ σημαντική, κα-

θώς αναδεικνύει συνολικά τη σημασία του Μάη και διαμορφώνει το πλαίσιο με το οποίο θα κρίνουμε τόσο τα γεγονότα και τις δυναμικές που έκρυσαν, όσο και τα ερωτήματα που τέθηκαν, αλλά και τις ευθύνες-ελλείψεις των πρωτοποριών σε στρατηγικό-προγραμματικό επίπεδο, οι οποίες οδήγησαν στην ενσωμάτωση και την ήττα του κινήματος.

Μεγάλη έκταση του βιβλίου καταπιάνεται με το ρόλο της νεολαίας (μαθητές, φοιτητές, νέοι εργαζόμενοι) στα γεγονότα του Μάη, καθόλου τυχαία μάλιστα, αφού η νέα γενιά είχε καταλυτική συμβολή στην τροφοδότηση και εξέλιξη των ημερών του Μάη. Ο Β. Μηννακάκης επιχειρεί να καταρρίψει την κυρίαρχη αφήγηση που αποδίδει την εξέγερση της γαλλικής νεολαίας στην «ανήσυχη φύση» των νέων. Οι απαντήσεις αναζητούνται –ακολουθώντας την υλιστική μεθοδολογία– στο πεδίο των κοινωνικών σχέσεων και στο κομμάτι της καθημερινότητας αλλά και της προοπτικής της νεολαίας. Η αιτία της «έκρηξης» της νεολαίας αντιμετωπίζεται ως συνισταμένη δράση πολλών παραγόντων: πρώτα απ' όλα στο χώρο της εκπαίδευσης και στη φοιτητική αμφισβήτηση του εκπαιδευτικού μοντέλου της εποχής (γνώση, προοπτική, μοντέλο λειτουργίας πανεπιστημίου), η οποία γονιμοποιείται με το νεολαιίστικο αντι-ιμπεριαλισμό και την άρνηση του συνολικότερου πολιτιστικού και αξιακού πλαισίου (τρόπος ζωής, κατανάλωση, σεξουαλική απελευθέρωση, μουσική κ.λπ.) και δημιουργούν μια εκρηκτική κατάσταση.

Η κριτική αποτίμηση του συγγραφέα, όσον αφορά τη στάση του εργατικού κινήματος κατά τον γαλλικό Μάη, δεν αφήνει στην άκρη και διάφορες απόψεις που αναπτύχθηκαν εκείνη την εποχή (π.χ. Μαρκούζε – Σχολή της Φρανκφούρτης), οι οποίες θεωρούσαν την εργατική τάξη ως ενσωματωμένη στην «κοινωνία της κατανάλωσης», χρίζοντας ταυτόχρονα ως κοινωνική πρωτοπορία άλλα «περιθωρικά» στρώματα. Ως αντεπιχειρήματα σε αυτούς τους αφορισμούς, αντιπαραβάλλονται τόσο η ιστορική εμπειρία (από τον ίδιο τον

γαλλικό Μάν) όσο και η ανάδειξη του διπλού χαρακτήρα της εργατικής τάξης (υποταγή/ενσωμάτωση-χειραφέτηση) που συγκροτείται αντικειμενικά εντός του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής. Την ίδια στιγμή, εντός του «εργατικού» Μάν ανιχνεύονται στοιχεία στους αγώνες της εργατικής τάξης, τα οποία είχαν να φανούν αρκετά χρόνια στο πεδίο της ταξικής πάλης, όπως οι μαζικές απεργίες, οι καταλήψεις των εργοστασίων και το μπλοκάρισμα της παραγωγικής διαδικασίας, η συγκρότηση επιτροπών αγώνα, οι μαχητικές μορφές διεκδίκησης και η υπέρβαση των ορίων που έθετε η αστική τάξη και ο συμβιβασμένος συνδικαλισμός της CGT. Ειδικά το τελευταίο σημείο, το οποίο εκφράστηκε με αντιφατικό τρόπο –λόγω και της έλλειψης ενός συνολικότερου στρατηγικού σχεδίου– χρίζει ιδιαίτερης συζήτησης στους κυκλους της επαναστατικής Αριστεράς με δεδομένη και τη σημερινή εμπειρία από τους εργατικούς αγώνες.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον έχει η συλλογιστική του Β. Μηνάκην στην κριτική του ρόλου των πολιτικών πρωτοποριών και ευρύτερα των ιδεολογικών ρευμάτων που έδρασαν τις μέρες του Μάν. Ωστόσο, η δική του αποτίμηση των πολιτικών ρευμάτων της εποχής του '68 αποφεύγει να ακολουθήσει την «πεπατημένη»: που ρίχνει όλη την ευθύνη είτε στην προδοτική στάση του ΚΚΓ είτε στα μικροαστικά-αριστερίστικα ρεύματα της Αριστεράς του Μάν.

Αντιθέτως, ο γαλλικός Μάνης αντιμετωπίζεται ως ένα μεγάλο τεστ για όλη την Αριστερά, κάθε φάσματος, από το φιλοσοβιετικό ΚΚΓ, τους μαοϊκούς και τους τροτσκιστές, μέχρι τους Καταστασιακούς και τα ελευθεριακά-αναρχικά ρεύματα. Από τη μια, το ΚΚΓ με την τακτική της «ειρηνικής συνύπαρξης» και της «ανωριμότητας των επαναστατικών προϋποθέσεων» που κατέληγε στον μονόδρομο του κοινοβουλευτισμού και του οικονομισμού. Πλάι σε αυτό, τα φιλοτροτσκιστικά ρεύματα με την αντιφατική προσέγγιση των «αντικαπιταλιστικών μεταρρυθμίσεων» και του μεταβατικού προγράμματος, που όμως δεν απέρρι-

πταν το αίτημα της «μεταβατικής κυβέρνησης» και τα μαοϊκά ρεύματα με τη λογική του «παγκόσμιου χωριού» και τον εκτοπισμό της επαναστατικής δυνατότητας μόνο στις υποανάπτυκτες χώρες του Τρίτου κόσμου. Από την άλλη, το ελευθεριακό-αναρχικό ρεύμα που εν πολλοίς, υποστήριζε ότι η εξουσία «παίζεται στον δρόμο» και που εξαντλούσε την ριζοσπαστικότητά του στον στείρο κινηματισμό και στη «βία των οδοφραγμάτων».

Στην πολύπλευρη ανάδειξη, λοιπόν, των αντιφάσεων και των ελλειμμάτων όλων των κομματιών της Αριστεράς, έγκειται ένα ακόμα στοιχείο συμβολής που επιτελεί αυτό το βιβλίο. Αποφεύγεται η μονομέρεια και δίνεται η δυνατότητα να κρίνουμε όλα τα ρεύματα και τους εκπροσώπους τους, όχι μόνο μέσα από την οπτική του συγγραφέα, αλλά κυρίως μέσα και από τα «λόγια» των ίδιων των πρωταγωνιστών. Σε αυτό βοηθάει το πλούσιο ιστορικό υλικό που παρατίθεται παράλληλα με την εξιστόρηση.

Συμπερασματικά, η μελέτη της εμπειρίας του «Κύματος του 1968» δεν μπορεί να παραβλέπει το γεγονός ότι αποτέλεσε μια σημαντική καμπή της ταξικής πάλης, πλούσια σε διδάγματα και παρακαταθήκες για την επαναστατική Αριστερά της εποχής μας. Ταυτόχρονα, δεν μπορεί να μην αναγνώσει σε αυτόν ότι πολλά από τα επιμέρους κομμάτια, που συνέθεσαν το εκρηκτικό σκηνικό αυτής της καμπής, έρχονται από το μέλλον, ακόμα και του ολοκληρωτικού καπιταλισμού του 21ου αιώνα. Δεν είναι καθόλου τυχαίος, λοιπόν, ο χαρακτηρισμός «ρωγή από το μέλλον».

Να επομένως, μια δεύτερη οπτική με την οποία, μας συμβουλεύει το έργο, να αντιμετωπίζουμε το Μάν: με τα μάτια στραμμένα στο μέλλον. Αντίστοιχα και κάθε επαναστατική πρωτοπορία οφείλει να αντλεί τη δυναμική της όχι μόνο από το παρόν, αλλά και από τις τάσεις που διαφαίνονται μελλοντικά, ώστε να είναι σε θέση σε μεγάλες καμπές της ταξικής πάλης να είναι εξοπλισμένη σε στατηγικού τύπου απαντήσεις, μετατρέποντας τις «ρωγμές» σε επαναστατικά γεγονότα. **Τ**